

Ára 80 fill.

Hírlapbélyeg használatát a bratislavai postaigazgatóság 25.857/III. a — 25. 28. X. 25. szám alatt engedélyezte. Podávaci poštový úrad Nitra.

NITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI METILAP

Megjelenik vasárnaponként.
Előfizetési ára egész évre 40 Ks, félévre 20 Ks
Külföldre 60 Ks. évenként.

Alapította: Dr. TÓTH JÁNOS.
1935-ig szerkesztette: Dr. FRANCISY LAJOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nitra, Piarista-utca 22. szám, földszint.
Hivatalos órák: hétköznap reggeltől estig.

Negyvenkilencedik évfolyam

37. szám

Nitra, 1941. szeptember 21.

A besúgó tisztviselő.

Különleges idők különleges embertípusokat termelnek ki. A régebbi időkben, mikor mindenkinek jutott a megélhetés egyforma kenyéréből és a díjazást nem aszerint mérték, ki hogy beszél otthon és a nyilvánosság előtt, ismeretlen figura volt az árulkodó tisztviselő figurája. Ma mindenütt ott találjuk, ahol az állami érvényesülésből mérnek.

Az árulkodó tisztviselő nem rokonszenves alak és mindenki megveti őt, de félnék tőle, mert besúgása megakasztja a rangi előmenetelt, egzisztenciákat tör ketté, állásokról foszt meg. Veled szemben rendkívül előzékeny, állandóan mosoly játszadozik az arcán, de hátad mögött belédmar, belédőfi a csúszó-mászók mérges fullánkját. Árulkodás nélkül nem tudnak élni, olyan ez nekik, mint a didergő természetnek a napsugár. A hivatalos körök megvetik őket, de szolgálataikat elfogadják. Rendszerint iskolázatlanok, hivatalos tevékenységük nagyon gyöngye szaktudáson alapszik, de azért többre viszik, mint kollegáik, akik tanultabbak, szakképzettebbek. Gyenge jelleműek, mert hisz csak a gyenge jelleműek tulajdonsága a kémkedés, besúgás.

Ismertető jelük: hogy hamar tudnak színt változtatni. Ma ennek az érának húzzák a szerkerét, holnap meg amannak. Lelkiismeretbeli kérdést nem szoktak csinálni abból, hogy hová tartozzanak. Ahol jobban érvényesülnek, ahol jobban hullnak az árulás Júdás ezüstjei.

Nitrán is sok van ezekből az árulkodó Júdásokból. Majdnem minden hivatalban megtaláljuk őket. Szemük olyan, mint a hiúz: mindent meglát, mindent kikémlel. Fülük áttör minden falon és ott is hall égbetörő, államellenes dolgokat, ahol erről szó sincs. Ellenfeleiket kegyetlenül legázolják, az őket respektáló és besúgó erejüktől reszkető tisztviselő-társaitól megklvánják, hogy őket szolgálják, utasításait lessék, a vendéglőkben állandóan nyitva tartásuk számukra pénztárcájukat. Odaát idegenhangzású nevéket játszó a besúgó szerepét, itt a legzamatosabb magyar nevéket. Mintha ezzel akarnák kihangsúlyozni: idegen hangzású névvel is lehet jó szolgálatokat tenni.

Az ember ezeket a besúgó tisztviselőket megveti és utálattal tér ki az útjukból. Éppen úgy, ahogy az alattomos hullókat is el szokta kerülni az ember.

A jó főnök sohasem ad a besúgásokra, mindenről maga győződik meg és a besúgást kellő értékére szokta leszállítani.

Nitrai képek.

Mi van közel? Mi van távol?

Mint tudjuk, a világrészeket most elő sorban a repülőgépek lökik össze. Így például Európát Amerikával.

Valaha, nem is oly régen, 449 év előtt, Kolumbusz Kristóf augusztus 3-tól október 12-ig, tehát hetven napig hajókozott, míg elérte az Antilla-szigeteket, ma körülbelül huszonnégy óra az út Európából Amerikáig — repülőgépen.

Amikor a tudomány ilyen valószínűtlenül közel hozza a népeket, a világlőrténelem gondoskodik arról, hogy még hatatlanabb mértékben eltávolodjanak egymástól. Visszagondolok arra az időre — nagyon régen volt lehet már két éve — hogy például a Nitrától néhány kilométernyi Kiskérre úgy utazunk: Nitra állomástól elvitt a vonat és nem is félóra múlva már Kiskéren leszállhattunk. Ha ott néhány percig ácsorogtunk, megvárhattuk az ellenvonatot és ismét nem is félóra alatt Nitrára visszatérhettünk. Az egész oda-visszatúrázás ideje körülbelül egy óra volt. Ma mindenlétkülére van szükségünk és hogy ezt megszerzhessük, sok mindenféle okmányra, még több utánjárásra. Azután következik a vízumért való hajszá, amely értékes kedvezményt nem minden halandó kapja meg. Mindez persze sok időt és tetemes pénzt emészt fel. Kiskér előtt, Ivánka vagy Branč állomáson le kell szállnunk, ott van az ülével és poggyászvizsgálat majd megvárhatjuk a csatlakozó vonatot Kiskér felé és ha némi szerencsénk van, talán még ugyanazon a napon itthon lehetünk, Nitrán. Ez a technika és a politika versenyfutása.

A munkanélküli dolgozik . . .

Éveken át foglalkozás nélkül csatangolt, ödögölt a nitrai utcán. Egykor ügyvéd irodában dolgozott, ügyes ember volt, jól végezte dolgát, az ügyvéd elköllözött, ő itt maradt és nem tudott elhelyezkedni sehol sem. Hiába koptatta le lábát, nem sikerült. Valahányszor találkoztam vele — vele és társával, akik vele együtt loholtak munka után, lesülöttem a szemem, szégyeltem magam kortársaim helyett, kik mellettük, velük élnek, dolgoznak, keresnek és nem kell odavetett alamizsnát elfogadniok, hogy ne haljanak éhen. Mit szenvedett ez az ismerősöm annyi Irgalmatlan esztendő óta, nem tudom. Nem panaszkodott, felélt, amije még megmaradt — de hallgatott.

Néhány hónap óta állást kapott. Most kell őt megnézni, amikor végre dolgoznia szabad. Szinte felég a munka lázában. Mindenki dicséri, milyen szorgalmas, milyen öleles, milyen életrevaló, milyen becsületes és milyen eredményes. Az az energia, mely évek óta egyában és izmalban felhalmozódott, a munka mámore az, mely most lelkesíti és tüzesíti.

A kijátszás

nem tartozik a legszebb emberi tulajdonságok közé. Ezzel a csúnya, napi életünket feletűzdelő és jellemző szokással úton útfélen találkozunk. De leginkább bizonyos hivatalok tisztviselőinél észleljük ezt, azoknál, akik bizonyos megrendeléssel vannak megbízva. Természetes, hogy ezeknek is vannak kiválasztottjaink, barátaink, olyanok akik a szívükhöz közel állnak: ezeket kell mindenki előtt előnyben részesíteni. De a kijátszás veszedelmes dolog, súlyos következményeket, vizsgálatot vonhat maga után, azért más módhoz, eszközökhöz kell folyamodni. Pályázatot kell kiírni, a dátumot pontosan megállapítani, de közben gondoskodni arról, hogy a pályázatra szóló felhívás jóval a beadás dátuma után jusson a negligált fél kezébe. Így tudnak csak egyesek érvényesülni — a mások rovására.

Ezeknek a rossz szokásoknak, előnybenrészesítéseknek meg kell szünniök, mert ezt így kívánja a hivatalos tisztesség, az erkölcs és az állam tekintélye.

Végtelenség.

Irta: SZATHMÁRY ISTVÁN.

A végtelenség ormán ég a nap,
S a nap körül, mint sápadt, bús halottak
Kihült csillagvilágok bolyganak.

Ott vágatunk mi is . . . s földünk talán
Ezüst porszemnél nem látszik nagyobbak,
Kis fénybogár a nyári éjszakán.

Naprendszerékké tömörült anyag
Kering az űrben, sisteregve-forrva,
Él mirjád évet s aztán holtra fagy.

S e körfolyamban nincs kezdet, se vég,
Egymásba omlik milliónyi forma,
Milliónyi kor, milliónyi nemzedék.

Egymásba olvad múlt, jövő, jelen,
Rohanva száguld versenyt önmagával
A néma szfinx, a roppant Végtelen.

Hogy merre tart mérhetlen tábora?
Mind arra ront, hol Isten lelke szárnyal
Szomjazva Őt, s nem érve célt soha!

Slovák Népbank, fiókja Nitra

(azelőtt Nitrai Népbank, r. t.)

beteteket elfogad, kölcsönöket közvetít előnyös feltételek mellett, valamint minden üzletösszeköttetéseket lebonyolít.

MITTUCH JÓZSEF:

A szív természetrajzából.

Nehéz feladat. Behatolni a szív legmélyebb titkos rejtekeibe és napfényre hozni ezerszeresen összegabalyított rejtelmét.

Tulajdonképpen a kilométeres léptekkel haladó orvosi tudományok keretébe tartozik, mert azok nagyító üvegekkel, górcsővelkkel s a mindenen átűrő Röntgen sugaraikkal feltárhatják a szív legrejtettebb titkait. Nyitott könyvként áll előttük a szív képe izomállagával, sima burkával, pitvarral, kamarával, billentyűvel s minden hozzátartozóival együtt Lassan nekimerészkednek már a bonckéssel s csodálatos beavatkozásokkal helyrebillentik a rajta mutatkozó bajokat. Ha az orvos tekintete közvetlenül nem érheti, akkor tapogatással kliesti szüntelen járását, meghallgatja zörejét, szavát s ezekből megállapítja folytonos működésének mikéntjét. Egy kis szerv az egész s mégis az élet megindítója, fenntartója, mozgatója. Ha szakadatlan működése csak egy percre is megszűnének, elszakad az élet fonala s beáll a halál.

Éppen ezen rendkívül fontos hivatásánál fogva kezdettől fogva sokat foglalkoztatta az emberi a szív, mint szervezetünk legfontosabb része. Mint az érzelmeknek székhelye, még metafizikai elmékedések tárgyát is képezte.

Természetszerűen ezen emberi elképzelések nyomán nagyon sok tévfogalom került forgalomba az emberi szívről, melyet kellő értékére leszállítani csak a szívet bone- és életlenül ismerő orvos képes.

Téves állítás, hogy a szív olyan trigonometriailag pontosan szívalakú, amilyenek azt rajzoljuk vagy a mézeskalácsos kikeréki, mert a különös formájú pitvarok, kamrák s a szövetvényesen beletorkolló erek szabálytalan, ökölnagyságú izomtömbbé teszik. A régi egiptomiak is ilyennek képzelték, mert modelljét hihetőleg a krokodil szívről vették, mely megközelítőleg olyan alakú, mint amilyenek rendszeren rajzolják.

Tévhí az is, hogy a szív legkisebb sérülése feltétlenül halálos. Bizonyos, hogy az a legveszedelmesebb dolgok egyike, de az állítás tarthatatlanságát bizonyítja a sebészet azon új vívmánya, mely képessé teszi azt a szív sebének varrására s ezzel a menthetetlennek tartott ember megmentésére.

Téves az a felfogás is, hogy a szívét túlságosan baloldalon fekvőnek képzelik. A páthosszal szónokló színész, midőn szívről szól, majd a bal hóna alá nyúl kezével s ott jelzi a szív helyét, pedig meghaladja a szív jobb felé is a középvonalát.

Általán elfogadott hiedelem, hogy a szív sohasem pihen. Többi szerveink rövid-hosszabb időre pihennek, sőt egyesek időközönként úgyszólván teljesen felfüggesztik működésüket. Csak a szív dolgozik, működik, az ember születésétől fogva haláláig szakadatlanul, pihenés nélkül.

Munkája szinte hihetetlennek látszik, ha tudjuk, hogy a szív naponként legalább is harmincezer méterkilogramm munkát végez, vagyis annyit, amennyivel harmincezer kilogrammot egy méter magasra lehetne emelni. Szűdítő munkateltjesítmény. Hozzávaló tudományos felszereléssel megvizsgálva az egyes szívlelkéseket megállapították, hogy a szív ritmikus működésében van egy-egy

rövid pillanat, midőn a szívizom nem dolgozik. Ez a szünet tart körülbelül három-négy tízedmásodpercig, mely huszonnégy óra alatt, hetvenöt szívlelkést számítva egy percre, csaknem kilenc órai, részletekben való pihenést jelent.

Ezek rideg orvosi megállapítások, melyekkel a nem szakközöség sehogyssem tud megbarátkozni. Az írók, meg a költők is egészen ellentétes szemzőből tekintik az emberi szívet, mely szerintük az összes érzelmek, indulatok, hangulatok kiapadhatatlan forrása és székhelye. Mert hisz általános hiedelem szerint szívünkkel szeretünk, ezzel érezzük, szívből gyűlölünk, az érző embernek szíve vérzik, szíve fáj!

A költők érzékenyebb hangulatukban jobban megértik a szív hangtalan szavát s néma beszédéből kiolvassák az indulatok, érzelmek elképesztő háborgásait.

Csodálatos kis izomtömegnek képzeltük az emberi szívet. Az öröm, a bánat és fájdalom, a keserűség, dac, a harag, a szeretet és gyűlölet, a düh, a bátorság s félelem egyformán terem benne.

„Mi mélyebb, mint a tengerek, amelyben gyöngyök termenek, melynek vannak vérszei, lomboló viharai? A szív, a szív, a szív!” Az emberi beszéd ismer kőszívű, márvány, acélszívű, vaj, oroszlánszívű embereket s azt, akire rákenti a „szívtelen” mázát, már nem is az emberek, hanem a szörnyek közé sorozza.

Midőn a női világ cselekedeteinek sokszor észszerűtlenségét akarják leszögezni, egyszerűen ráföggják, hogy a nők „szívükkel gondolkoznak!” Pedig az ész tulajdonképpen kell, hogy legyen a szív oktatója, nevelője s érzelmének komoly irányítója. Nem a természetkutatók, hanem a lírikusok, az ő érzélgős lelkük szaván, olyan esleg valóknak látszó, de mindamellett elképesztő kijelentésekkel jellemzik a szívet, hogy a gyöngébb idegzetű ember majd elbódul tőle.

Milyen siralmas hangon zúgják fülükbe: mély sebeket vág sokszor a sors, de gyakran gyógyíthatókat; ezzel szemben azon sebek, melyeket a szív a szívnek, vagy ön magának okoz, gyógyíthatatlanok. Ha egyszer kiürül a szív, többé soha meg nem telik. Boldog az, kinek szíve el nem vesztette első szerelmét. Csak akkor van szívünk, ha másokéért él. A szív tenyéryi kis darab termőföld, de minden megterem benne. A szív fájdalomnál nagyobb nincs. A szív beszédét csak a szív érti.

Hátha még aztán elégtét, megrikató siralmukkal elkeseregnek a tépelt, sebhedt, összetört, meghasadt és összeomlott szíveken. Nincs a világnak az az ügyes műdrótosa, aki a szívek cserepeit egybedrótozni tudná.

Az még, elgondolásuk alapján, tűrhető, ha egyik-másik halandó elveszti a szívét, mert arra a vigasztaló dalra fakadhat: „nem tudok már, nem tudok már én szív nélkül élni, elmegyek az Uristenhez egy új szívét kérni.” No ott ugyan kilineselhetne akár a világ végéig, mert kopott, összetört, rozsdás szíveket ott sem gyűjtenek lomtárba s nem utálnak ki azok helyébe olyan szíveket, melyek égbetörő és földresujtó érzelmek árjával újra boldogítanak az újszívű halandót. Ez újra csak ott kezdené, ahol elhagyta s ráhúzná a szíve a régi leplet. Delejes sarkoknak minősítene a társult szíveket, melyek vonzódnak egymáshoz a feszültséggel kiegyenlítő a kipattanó szikrával. Mert megmásíthatatlan életszabálynak tudják, hogy „szívből szíve csók az út”. E folya-

mat azzal kezdődik, hogy a kiválasztott lába elé rakja a szívet, a többi azután folyamatosan következik számtani pontossággal.

Az orvosi tudomány mindezekkel szemben egy csapásra letarolja a szívekről szóló álmokat, mert kutatásai alapján nem is a szív tulajdonképpen az érzelmek, indulatok kizárólagos székhelye, hanem hol a rekeszizom, hol az agy, hol a vér, hol meg más valamelyik szervünk, amelynek működésében észrevesszük az érzelmek hullámzását követő változást, vagy pedig azt, hogy melyik szervünk változását követi érzelmek változása.

Ebben az esetben nagyon klasszikus volna leszögezni ama tény, hogy legköltőbb érzelmek székhelyévé egy szép napon előlépne mondjuk a gyomrunk, tüdők, rekeszizomunk s azzal kezdenénk szeretni, gyűlölni s indulatoskodni.

Nagyon helyén való lesz, ha mindenki megfigyeli, hogy tulajdonképpen melyik szervünkben érezzük meg a fenti érzelmek keletkezését. Hátha rájövünk mi is arra, hogy nem is a zúzárt szeretjük, de azzal szeretünk.

S akkor teljesen lefokozva lesz a szív képzelt trónusáról.

Hírek

Kivánság.

Ha majd véghez ér könnyes életálmom
S szememben a fény utolsó lobban:
Ugye, megpihenhetek karodban?

Ugy-e, te nem fogsz tőlem irtózni, félni,
Ha majd a lelkem elszállni készül —
S fáradt szívem dermedésbe révül?

Ne sajnálj tőlem akkor egy jó percet
Végtelenbe vesző búcsúcsókkal,
Elringató, simogató szókkal

Kecskeméthy Marianne.

Esküvők. Fikár Madyke és dr. Buzna József nitrai törv. bíró szeptember 22 én házasságot kötnek Sv. Júron.

Szabó László a nitrai városi vízművek és gázgyár tisztviselője, a jeles sport ember és Németh Annuska szept. 6-án Bratislavában házasságot kötöttek.

Oravec József és Slapka Júlia szeptember hó 21 én, du. 5 órakor házasságot kötnek Nitrán, a ferencesek templomában. Az ifjú pároknak őszintén gratulálunk.

Mi a szociális gondoskodás? Nincs koldus, nem lehet elégedetlen ember. A betegnek közöltségen kórházban van a helye. A munkaképtelennek, rokkantnak segély jár szigorú ellenőrzés mellett minden protekció kizárásával. A munkakerülőknél és a kseftelésből élő lánckereskedőknél munkatáborokban van a helyük.

Mindenki születése napjától kezdve haláláig mindenféle tekintetben biztosítva van: a szülési és bábai költségek fedezésére, az iskoláztatással járó kiadások fedezésére, nyaraltatási költségekre, önállósítás esetén bizonyos összegre, férjhezmenetel alkalmával hozományra stb. Az új európai rend érdekében a tengelyhatalmak azt kéri minden tengelybarátállamtól, hogy ilyen értelemben még a háború befejezése előtt fogjanak hozzá a szervezési munkálatokhoz a loyális nemzeti kisebbségek tanácsadóinak bevonásával.

Vasárnapi levél

Nyilt-levél

Dallos László paraszt-író címére.

Kedves magyar Testvér!

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy lelkes olvasója a magyar újságoknak. Nemcsak azért olvas, hogy szórakozást leljen, hanem hogy figyelemmel kísérje a városi közönség gondolkodását, állásfoglalását a falusi néppel szemben. Nehezményezi, hogy egyik cikkében az író kiméltelenül nekimegy a falusi népnek, neki tulajdonítván, hogy a városban éppen a falusiak nagy inváziója miatt, megnehezült az élelmiszer-ellátás. A falusi népnek nincs pártfogója, — írja szívből jött levelében, pedig a paraszti nép joggal megérdemelné a nagyobb figyelmet, a támogatást, mert minden, ami ősi, ami nemes, a paraszti szívből terem.

A legteljesebb mértékben elismerjük, hogy a falusi ember helyzete a mai megnehezült időkben bizony nagyon terhes. Hol vannak azok az idők, mikor a gazda életében, egész anyagi berendezkedésében a csizma ára jelentette a fekmérőt: egy pár csizma, egy méter gabona. Ma három méter gabonát kell adnia egy pár csizmáért — így tehát felborult egész kalkulációja.

Arról is van tudomásunk, hogy bizonyos esetekben — mint ahogy azt oly szakszerűen írja le Dallos László zseréi paraszt-író, a falusi népi élet legalaposabb ismerője, — hetven tojásból csak tizenkilenc csirke kel ki, ezekből egyet eltesz a falusi ember búcsújára, egyet karácsonyra, kettőt meg arra az esetre, ha valaki a családban megbetegszik... mert a falusi ember csak akkor eszik csirkét, mikor beteg. A többi meg bevész a vásárra. A csirkék árát le kellett fizetni büntetésre. A falusi ember ennyi balszerencse és sors-ridegség következtében agyonírja magát, míg hazaér.

Elhisszük, hogy szomorú sorsa van a falusi embernek, még hozzá annak, aki magyar. A magyar élete mindig tövissel telítődött volt. Másképpen nem is volna magyar. De most nem erről akarunk értekezni, hanem egy kitéletről, mely megragadta figyelmünket és mely arra készít, hogy őszintén, minden kertezés nélkül Dallos testvérünknek megmondjuk az igazat.

Egyik cikke végén Dallos testvér azt írja, hogy ne tévünk le a helyes útról, ne változtassunk irányt, mert a magyar újság „arzenálja mégis csak a rabónyi jöttünk fajtája, melynek megszűnése a te véged...”

Értjük, mit akar ezekkel a szavakkal mondani Dallos László. Azt, hogy a magyar faj mindig a faluból, az ősi paraszti vérből táplálkozott, ez őrizte meg nemzeti sajátosságait, a falusi nép volt az, mely mindig önfeláldozóan nyújtotta oda vérét, ha felállításra volt szükség.

Lehet, hogy ez így volt régebben, de most elszomorító jelenségekről kell beszámolnunk.

A falu népe — tisztelet a kivételnek — megszűnt azzá lenni, ami nem is olyan régen volt. A falu népe volt mindig az, mely vérevel, lelkesedésével táplált minket. Nemzeti ideálokért küzdött, inkább a nélkülözést választotta, de dereka meg nem hajlott a különféle ígéretések szelében. Minden

magyar megmozdulást támogatott és a szervezkedésből kivette részét. De jöttek modernebb szelek, melyek anyagiasabb gondolkodást eredményeztek. Ma a falu népe is úgy gondolkozik, ahol a kenyere, ott a hazám. Helyes! Ahhoz a hazához, mely kenyeret ad nekem hűnek kell lennem. De ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy vannak magasabb célok is, mint a gyomor pontos megtömege. Ez a nemzeti eszme, melynek ápolása nélkül elveszti a földi halandó emberi szentségét.

Sajnos, éppen a várost ölelő magyar falvak népe volt az — ismét tisztelet a kivételnek — amely a legválságosabb időkben, mikor a legnagyobb szükség volt a nemzeti erő kidomborítására, a nemzeti összefogás kihangsúlyozására, hogy engedve az új idők járásának, rálépett a nemzetköziség csalóka útjára. Egész falvak veszték el a magyarság számára éppen azért, hogy a legtöbben a kommunista pártba adták le szavazataikat. Ma látják, hogy ez végzetes ballépés volt, mert ennek a széthúzásnak, meg nem értésnek köszönhető, hogy a jogok elérésében, kivívásában ott tartunk, ahol ma.

Ha sok olyan megértő és a magyar befűrt rajongó ember volna, mint a zseréi Dallos László, akkor a szlovenszói magyar újságoknak nem kellene úgy küzdeniük a létért, mint teszik azt ma. Nézzek csak körül Dallos László a maga falujában és a szomszédos községekben. Hányan olvasnak magyar újságot, kik járatnak és fizetnek elő magyar lapokat? Az egész faluban talán ketten-hárman. Sok esetben még a magyar pap sem. Ez az a büszkén hangoztatott „arzenál”?

Éppen Te voltál az, magyar testvér, aki egyik levelében arról panaszkodtál, hogy a faluba tévedt idegen nemzetiségű útmester milyen könnyen, néhány deci pálinka árért, halássza a magyar lelkeket, akik idegen eszmék és ideálok zászlaja alá tömörülnek? Hol van az a sokat hangoztatott paraszti őserő, mely ellent tud állni minden kísértésnek? Pedig ez a kísértés nagyon is erősen lábba jár.

Kinek köszönhető, hogy a kimondottan magyar falvakban idegen nemzetiségű iskolák tudtak gyökeret eresztetni és hogy ezekbe a diákanyagot a legnagyobb mértékben a falusi magyar szülők adják? Hol maradt a faji büszkeség, az ellentálló erő, melyre mindig olyan büszke volt a magyar paraszt? Az a magyar paraszt, aki a leg-sudárabb, szümentes fölgyeket adta a magyar közösségnek?

Most egy jellemző példát mondok. Megyek a magyar faluba vezető dűlőúton. Velem szemben egy falusi ember halad, maga után húzza tehenkáját. Mikor melletttem elhalad, köszön. De ez a köszönés idegen nekem, mert nem kapott benne helyet sem a jó Isten, sem a jókivánság, amellyel idegen nyelvű. Beszédbe elegyedtem vele és olyan nyelven szólok hozzá amilyen nyelvű köszöntése volt. Akkor kisl, hogy az ipse a köszönésen kívül egy árva kukkot sem tud az illető nyelven, magyar, mint a rozmarin a falusi ablakokban.

Mindenki maradjon meg az édes anyanyelvénél, ápolja, szeretetével öntözze, féltésével óvja az idegen szelektől, adja meg a más nemzetiségűeknek a tiszteletet és akkor szebb jövő derengését éljük meg úgy a városban, mint a faluban egyaránt.

Risnyovszky Endre.

„Nem szeretnék nitrai plébános lenni,

mondotta egy javakorabeli úriember, mert nem bírnám az iramot!” Erről szeretnék amolyan helyszíni közvetítést adni azok részére, akik tévesen azt gondolják, hogy a papok tejből-vajból fürödnek, reggel elvégzik miséjüket, délután a breviáriumot, vasárnap pedig egy kicsit prédikálnak, litániáznak, de különben úgy élnek, mint Marci Hevesen. Ez a vélemény bűnös kommunista megállapítás és még inkább bűnösebb a dicstelenül kimúlt liberális korszak Róma ellenes demagógiája, mely belevetette a közhíbe a többek között azt is, hogy a papzsák — felhetetlen. Hát persze, hogy felhetetlen — mondom én — de miért? Mert száz lyuk is van rajta, amelyek napról napra kigurul még a rézkrajcár is a nyomorultak, szegények, bajban lévők felsegítésére, templomi restaurációkra, szociális és kulturális intézmények fenntartására stb., de sohasem a plébános és káplánjai zsebébe, mert ezek — mint azt az élő példák bizonyítják — egyáltalában nem túltáplált emberek, hanem a lestrapáltságtól nagyon is karesuak és zsebük se duzzadt a sok bankbetét könyvtől.

Véleltelenül szemtanúja voltam naponta a mai alsóvárosi plébánia berendezkedésének. Hát bizony ott nem volt háztartás, mert a jövedelemből nem lehetett szakácsnét és cselédet tartani, hanem a papok elszegődtek vékony kosztra a kolostorba. Berendezés sem volt. A legszükségesebb bútordarabokat a rokonoktól kölcsönözték ki, később meg hitellebe, részletfizetésre. Úgy bizony! Csak ilyen életre futott abból a bizonyos felhetetlen papzsákból, de azért ment a munka. Milyen munka — kérdezik sokan a liberalizáltak közül? Terhes, fárasztó, idegölő, felelősségteljes. Tessék csak belepillantani plébániánk köznapi életébe. Reggel, vagy inkább hajnali 4–5 óra között minden papi hálószobában berreg az ébresztő óra. Ki misézni, ki gyóntatni stb. már fél hat körül. Reggelre egypár perc futás az időből, mert 8–12 óráig külömböző iskolában tanítanak papjaink, kivéve azokat, akik 10–12 ig a plébániahivatalban teljesítenek felváltva szolgálatot. Hogy ez milyen munka, arról az érdeklődő támaszkodóknak személyesen kellene meggyőződnie. Van itt anyakönyvvezetés, ősök kutatása, születési, esketési, halálozási bizonylatok kiállítás, iktatás, levelezés, posta, gépirás, örökös telefonálás és azután? Most jön a java. A felek fogadása és elvégzése. Jönnek a munkanélküliek, az állásért könyörgők, a panaszkodók, a százalékos tanácsért esdeklők. És ez természetes is, mert a hithű katolikusok lelkipásztoruk megkérdezése nélkül semmit sem cselekednek. Közben ide-oda rángatják a plébánost, hol a városházára vagy egyéb hivatalokba, délután a kulturális intézményekbe, templomokba, temetőbe. Mire elharangozzák az estét, még mindig nem volt meg a vacsora s csak azután kezdődik a különféle írásbeli munka feldolgozása, mely néha éjjelig is tart. Éjjel pedig igen sokszor megszólal az inspekciós csengő: hívják a lelkiörvost a haldoklóhoz. (D)

Kedves falak szárazzá tétele teljesen egyéni, eredeti módon. Minden más, eddigi módszert és eljárást felülmúl. Keresse fel tehát bizalommal a jó hírű Spatyna István céget, Váralja-u. 35.

A török hódoltság legnagyobb kiterjedése Nitra megyében 1682 tavaszán.

Az 1598. évi dicális összeírások szerint a megye négy járásában összesen 17 909 ház állott, ebből 1601-ben már csak 10 207 ház volt rendben.

A hegyen túli járás még a tatárpusztítás idejében teljesen le lett égetve és csak lassan épül.

A bajmóci járásban leégett falvak között említve van Szakcsán és az ottani táborhely (Hradistye) Vesztenic és az ottani táborhely Sucsán, Laszkár, amely utóbbiakat mint hajdúk pusztítását közli Dedek Crescens Lajos a vármegye monografiájában, pedig ez mind török pusztítás volt. Lehet ugyan, hogy részben a Bethlen, Bocskay, Tökölyi szabadságharcok folyamán pusztultak el, hiszen tudjuk, hogy Bocskay Trencsén várát is bevette, úgyszintén Galgócot is.

Bethlen pedig, aki Thurzó Szaniszlót nevezte ki Nyitra megye főispánjává, aki nem tartott ki a fejedelem hűségén, ezért 1621-ben annak hadai bajmóci birtokait pusztítják továbbá Szenicet, Egbelt és Szobotistot égetik fel és a tatárjai a nyitraparti falvakat zsákmányolják, azonban ennek a bekövetkezett fegyverszünet hamarosan véget vetett.

1680-ban még egyszer Tökölyi Imre és Petneházy Dávid kurucai 400 török lovassal a privigyei vásárra ülnek és mintegy 100 lovat hajtottak el; elfogva a megye főjegyzőjét Hancsok Jánost is. Ősszel még a bajmóci járásban járnak Konkoly Márk, Platthy Menyhért és Bohus Tamás kuruc vezérek, különösen Prónán és a Rudnó völgyén, de 1682 tavaszán őket már az újvári török Huszein Aga csapatai váltják fel, aminek nyoma a pereszlényi templom kirablásában van, mikor Polacsek galgócói barátot, aki éppen prédikált, elhurcolták. A másik nyoma pedig, hogy a török Kis- és Nagy-Heresztényben és újra Skacsánban járt, a következő levél, amelyet Huszein Aga intézett a címzettekhez, amelynek eredetije egykor Nyitra megye levéltárában volt, ahonnét lemásolták 1780-ban és Nyári Rudolf gróf hagyatékában találtam másolatban.

Huszein Aga, alatta egy török fej:

Nagy Kerstiani Birák, Esküttek és Gazdák mind közönségesen az Uratok.

Ti Nagy Kerstiani Birák hamisak és szófogatlanok, kutyák, Ebek, Disznók mind közönségesen. Nem tudom, mit gondoltok, vagy mit csináltok, hogy be nem akartok hozni gyűnni ennyi időtől fogva és a Leányokat is ki nem akarjátok tülem vinni, mivel tudgyatok tik aszt hamisak és hitetlenek, hogy én az Leányokat nem egyébiránt tartom az kezemnél, hanem az egész falu Summa pénzért tartom nem másért és ti éretteket, hogy be nem akartok gyűnni, igaz török hitemre mondom, és esküszöm, hogy ha rövid Nap alatt be nem gyűntök hozzám és a falu summáját be nem hozzatok, eladom az Leányokat mint az Háromat, ha be nem gyűntök hozzám ez Levelemre, többet azután én tőlem ne várjatok és ha valami esik rajtok is, én reám ne vessetek, hogy meg nem izentem vagy Kécer és háromszor, Levelemet hozzátok nem küldtem.

Ti Szakcsányi Birák tinektek is hagyom és parancsolom, hogy Úri levelem el nem mulasztatok mindgyárt gyűntön gyűjjetek be az Levelemre az kerstinyei Birákkal együtt, ha akartok igaz hódoltt jobbjágyaink lenni, ha pedig nem gyűntök tik, tudjátok, igaz Török hitre mondom, hogy rosszul jártok az hamis

szófogatlanok miatt.

P. S. Az kerstianiak pedig az Leányoknak Üngöket is hozzon mindeniknek, az Apjok, mert igen szennyes Üngökben vannak szegények.

Adossék ez levelem kerstinei Biróknak, Esküt gazdáknak közönségesen kezekben.

Ujvárból nagy sietséggel

Szakcsányra is elküldjétek ezen Levelem, hogy azoknak is mi akarjátok légyen írják meg.

A levélre már az 1683-ik év szele lehel rá és a következő évek, már Pro Patria és Libertate zászlókat látnak az Öreg, sokat szenvedett vármegye területén.

DR. BOSSÁNYI KÁLMÁN.

Mi a new zeli szocializmus? Munka, kötelező munka minden dolgozni tudó számára, flszlességes bér vagy fizetés mellett, amiből becsületesen meg lehet élni és takarékoskodni is lehet. Kluzsorázní, kihasználni valakít a legnagyobb bűn. Egynél több mellékjövédelmét összeharácsoolni, hasonlóan nagy bűn. Igérgetéssel biztatni a munkanélkülieket: gyalázatoság, amelyért börtönbüntetés jár.

Az olvashatatlanság aláírás. Az egyik nitrai szlovák helilap hasábjain egy fontos közérdekű hirdelmény jelent meg, mely így végződött: „za župana: Nečitateľný podpis — a zsupán helyett: olvashatatlanság aláírás”. Engedelmet és bocsánatot kérünk mindenkitől, de kíváncsiak vagyunk arra, hogy az említett lapban leközölt 13707/IV. 41. számú rendeletet ki írta alá? Hivatalnok-e, vagy valaki olyan, aki még a nevét sem tudja olvashatóan aláírni? Ha intelligens ember írta alá a rendeletet, akkor az felületes volt és fénykedésével fumigálta a zsupán és zsupanátus tekintélyét. Megjelentek már plakátokon is „olvashatatlanság aláírás” jelzett rendeletet, de az „allgemeine slampereihöz” hozzászókozt csehszlovák érzelmű nyomdákna soha eszükbe nem jutott udvariasan megkérdezni az olvashatatlanság aláírót, hogy „ki vagy, mi vagy, minek méltóztatol lenni, ha az Úristen kegyelméből jogod van rendeleleteket, parancsokat aláírni.” Ezt a csehszlovák örökséget nem vesszük át, sőt sokan bizalmatlannak az aláírástalan rendeleletekkel szemben.

Ne vessék ezt a kifakadást rossznéven venni tőlünk. Mi igen jól tudjuk azt, hogy közülünk nagyon sokan kalligrafikusan hosszú oldalakat képesek teleírni, de saját nevüket nem. Erről a speciálisan általános hibáról valamennyiünknek le kell szoknunk és elsősorban azoknak az uraknak, akiket hivatali főnökük megfizetel azzal a bizalommal, hogy rendeletét, parancsát aláírhalja.

Megelégedés Nitrán. A kenyértelen és zsirtalan nyári vakáció után, városunk majdnem minden lakója — igen természetesen — a legőszintébb örömmel fogadta a szlovák kormány ama rendeletét, mely szerint az eddigi 1 és fél kg. fejenkénti lisztadagot 7 kg-ra emelte. Érdekes, hogy ennek az általános örömmel is vannak nálunk megfontoltt, irigyel. A mai bolszevizmus elleni kereszties hadjárásban, az új Európa rendezésének idején nem romboló, hanem építő állampolgárookra van szükségünk úgy Szlovenszón, mint Magyarországon és mindenhol az új Európa életterében, amiért is hisszük, hogy kormányunk a legerélyesebb intézkedéseket fogja nálunk bevezetni a tengelyhatalmak ellenségei ellen.

Hatóságilag engedélyezett ingatlanforgalmi iroda Nitra, András domb 4. Közvetít ingatlanok adásvételét. Tulajdonos Pulcz Jenő.

Magyar szülők - örüljétek!

A magyar szülő legszebb álma végre beteljesedést nyer. A szlovák iskolaügyi miniszterium megengedte, hogy Nitrán magyar elemi iskolát létesítsenek. A magyar szülők megértésétől függ, hogy ez a régi, délibábként lebegő terv végre megvalósulást nyerjen. Az iskola a Zoboron lesz. Az Egységes Magyar Párt gondoskodik arról, hogy állandó autóbusszjárat álljon a tanulóiújság rendelkezésére.

Szülők! Ragadjátok meg az alkalmat. Ne tévoldazzatok. Forduljatok azonnal az EMP nitrai főtákaróságához, ahol felvilágosítást kaptok.

Egy kis felvilágosítás. Mult helj számunkban — hír alakjában — megirtuk, hogy a hatóság cenzúráit gyakorol a kirakatokba közszemlére kitélt fényképészeti alkotások felett. A cenzúra célja: eltávolítani azokat a fényképeket melyek hiányosan öltözött hölgyeket, leányokat ábrázolnak, miáltal vétlenek a józólés és erkölcsöség ellen. A közönség bizonyos rétege, mely minden sor után szenzációs leleplezéseket sejt, több úrinőt veit kombinációba, akik melleleg megjegyezve a katolikus társadalom megbecsült tagjai. Kijelentjük, hogy a „sejtés” nagyon rossz nyomon halad. Mi nagyon jól meg tudjuk ítélni, ki tartozik közénk, ki végez önzellenen, akát katolikus társadalmunk érdekében. Nem célunk és nem lehet katolikus újságról feladat, hogy olyanokat pelengerezzünk ki, akik vér a mi vérünkéből. Ezen kijelentésünkkel — azt hisszük — a „szenzációs kombinációkat” kellő értékükre szállítottuk le.

S z i n h á z.

„Lengyel-vér.”

Táblás házak előtt futott immár másodizben Nedbal Oszkár híres és közkedvelt operettje: a Lengyelvér. Nem is operett ez, hanem összekötött hid az operett és opera között. A klasszikus zene felé kacsingat. Meg kell állapítanunk, hogy a Lengyelvér a Devinsky színtársulat legjobb előadásai közé tartozik. A közönség értékeli is az igazgatóság igyekezetét, mely nagy áldozatokkal vendégeket szerepeltet, M a r k o v, a szlovák nemzeti színház művésze egy csapásra meghódította a közönséget. Impozáns alakjával, színészi játékaival és elsősorban iskolázott, az énekművészet ezer szépségét csillogtató hangjával mélyen belevészte magát a közönség emlékezetébe.

Külön fejezetet érdemel az operett női főszereplője: *Páricková*. Úgyes, kiforrott játékaival, behízelgő alakításával szinte a magasba emeli a színpadi alkotást. Minden egyes mozdulata magán viseli az iskolázottság bélyegét. Játéka természetes, minden nüanszot átérzi. A színpad számára az életet jelenti. Magával ragadja a nézőt és elhítteti vele, hogy a való élet egyik története játszódik le a szeme előtt. Partnere: *Ondrejko*, ez alkalommal nem érvényesült úgy, mint máskor szokott. Hangja kissé gyenge. Általában véve úgy a nő, mint a férfi szereplők nélkülözik azt, ami egy operettnél a legfontosabb: a hangot. A zene elsősorandú, a táncbetétek színesek, figyelmeztetőek.

NITRAMEGYEI SZEMLE

Felelős szerkesztő és lapkiadó:

Risnyovszky János.

Kéziratokat nem adunk vissza!
Nyomja Risnyovszky János könyvnyomdája
(ezelőtt „Corvin”)
Nitra Piaristák-ut. 22.